

Centrum ekologické a globální výchovy Cassiopeia

Výukový program pro II. stupeň ZŠ LIDSKÁ PRÁVA

METODICKÉ LISTY

PRO UČITELE

Kontakt

CEGV Cassiopeia, Jizerská 4,
České Budějovice, 370 11
mkv@cegv-cassiopeia.cz, www.cegv-cassiopeia.cz
Tel: 385 520 951, 725 515 944

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Cílová skupina: II. stupeň ZŠ

Časová dotace: 90 min./120 min.

Anotace:

Každý člověk má určitá základní práva bez ohledu na to, jaký je nebo kde se narodil. Na druhou stranu s každým právem, které máme, souvisí i nějaká povinnost. V rámci různých aktivit se s konkrétními právy a povinnostmi seznámíme. Rozborem několika příběhů z různých koutů světa si ukážeme důsledky nedodržování či porušování lidských práv a zamyslíme se nad tím, nakolik by se životy lidí z příběhů změnil, kdyby jim základní lidská práva nebyla upírána.

RVP:

Multikulturní výchova – lidské vztahy, etnický původ, princip sociálního smíru a solidarity; Osobnostní a sociální výchova – sociální rozvoj (mezilidské vztahy); morální rozvoj (hodnoty a postoje); Výchova k občanství – člověk ve společnosti; stát a právo; globální svět; VMEGS – Evropa a svět nás zajímá, globální problémy; Výchova demokratického občana – občan, občanská společnost a stát

Autorský tým:

Ing. Bianka Machová

Mgr. et Bc. Dita Kalousová

Mgr. et Bc. Martina Tušková

Vydalo: CEGV Cassiopeia, 2012

DALŠÍ NÁMĚTY

- ✦ Seznámit žáky s plnou verzí Všeobecné deklarace lidských práv.
- ✦ Možnost využít i Listinu základních práv a svobod.
- ✦ Věnovat se také otázce dětských práv (Úmluva o právech dítěte).
- ✦ Seznámit žáky s případy porušování lidských práv i v ČR a spojit to s tématem, které jim bude blízké (např. šikana,...).

DOPORUČENÉ INFORMAČNÍ ZDROJE:

BRANDER, P. [et al.] *Kompas: Manuál pro výchovu mládeže k lidským právům*, Praha: pro Národní institut dětí a mládeže, Českou národní agenturu Mládež vydalo nakl. Argo, 2006.

KINTL, J. [et al.] *Bohouš a Dáša za lidská práva*, Praha: Člověk v tísni, o.p.s., 2008.

www.clovekvtisni.cz – společnost Člověk v tísni, o.p.s.

www.varianty.cz – vzdělávací program společnosti Člověk v tísni, o.p.s.

www.rozvojovka.cz – Informačně vzdělávací sekce společnosti Člověk v tísni, o.p.s.

www.amnesty.cz - Amnesty International ČR

www.osn.cz - OSN Praha

www.lidskaprava.cz

www.30prav.cz - Mládež za lidská práva

www.llp.cz - Liga lidských práv

www.hrw.org - Human Rights Watch

DALŠÍ MĚSÍČNÍ VÝDAJE (NA SLUŽBY) – VODA, ELEKTŘINA...

Červený	\$50 (1000 Kč) platíš v létě za klimatizaci a v zimě za topení
Modrý	\$100 (2000 Kč), protože musíš platit za domácnost i za svůj obchod.
Žlutý	Nemůžeš si dovolit žádné výdaje na elektřinu, vodu apod., protože na to nemáš dostatek peněz.
Zelený	\$30 (600 Kč) platíš za elektřinu a vodu ve svém domě, ale i za zavlažování svého pole.

POPIS VÝUKOVÉHO PROGRAMU

Aktivita	Popis aktivity	Očekávané výstupy
Úvod k tématu lidských práv	Lektor pomocí powerpointové prezentace seznámí žáky se základními charakteristikami a principy lidských práv (LP). Neopomene zmínit také související povinnosti.	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Žáci jsou uvedeni do tématu lidských práv a souvisejících povinností. ✦ Žáci si vybaví, co všechno o lidských právech už ví. ✦ Žáci jsou obohaceni o nové informace.
Videoukázka - klip	Lektor pustí žákům hudební klip týkající se porušování lidských práv, se kterým žáci následně pracují.	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Žáci ve videoukázce vidí způsob porušování LP, se kterým se mohou snadno setkat i v běžném životě. ✦ Žáci si uvědomí, že všichni lidé na celém světě mají stejná práva (bez ohledu na pohlaví, rasu, náboženství atp.) ✦ Na základě videoklipu přijdou na to, jak se dá s porušováním lidských práv bojovat a jak se mu dá předcházet.
Všeobecná deklarace lidských práv	Žáci pracují ve skupinách se zkrácenou verzí Všeobecné deklarace lidských práv. Žáci pak pracují s konkrétními články deklarace, kterých se týkal předchozí videoklip.	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Žáci se seznámí s vybranými články Všeobecné deklarace lidských práv.
Příběhy	Žáci pracují ve skupinách s konkrétními příběhy týkajícími se určité situace porušení lidských práv. Jednotlivé příběhy jsou z různých rozvojových zemí na celém světě.	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Žáci se zamyslí nad problematikou porušování lidských práv v různých částech světa. ✦ Žáci hledají způsob, jak lze tomuto porušování zabránit.
Reflexe, závěrečná diskuze	Závěrečné ústní zhodnocení hodiny. Lektor nechává mluvit především žáky, společně si shrnou proběhlé aktivity. Lektor může na závěr zdůraznit nejdůležitější body programu.	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Žáci mají ucelený pohled na lidská práva. ✦ Žáci mají možnost reflektovat svoje pocity i myšlenky související s výukou LP, případně je konfrontovat s ostatními.

Doporučení pedagogům:

- ✦ Zdůrazňovat žákům, že lidská práva se týkají každého z nás.
- ✦ Povzbuzovat žáky, aby nebyli lhostejní k problematice porušování lidských práv u nás i ve světě.

(modrý)

Dokončil jsi základní vzdělání. Bylo to nezbytné, abys mohl pracovat v rodinném obchodě. Měsíčně vyděláš \$500 (10 000 Kč).

(žlutý)

Základní školu jsi navštěvoval jenom dva roky. Tvoje rodina potřebovala, abys od dětství pomáhal vydělávat na živobytí. Měsíčně vyděláš \$100 (2 000 Kč).

(zelený)

Tvoje rodina se živí zemědělstvím. Bydlíte daleko od školy. Nikdy jsi do školy nemohl chodit. Neumíš číst ani psát. Živíš se také zemědělstvím a měsíčně vyděláš \$20 (400 Kč).

PL 3 – Výdaje**MĚSÍČNÍ VÝDAJE NA BYDLENÍ**

Červený \$150 (3000 Kč) za pěkný třípokojový byt.

Modrý \$0 Bydlíš se svými rodiči a bratrem v bytě nad obchodem.

Žlutý \$50 (1000 Kč) za garsonku.

Zelený Nemáš žádné náklady na bydlení, protože chýše patří tvé rodině. Měsíčně platíš \$10 (200 Kč) za pronájem pole od tvého souseda.

MĚSÍČNÍ VÝDAJE NA JÍDLO

Červený \$75 (1500 Kč) utratíš v supermarketu.

Modrý \$50 (1000 Kč) za zboží, které neprodáváš ve svém obchodě.

Žlutý \$25 (500 Kč) jenom pro tebe.

Zelený Nemáš žádné extra náklady na jídlo. Můžeš jíst jenom to, co vypěstuješ nebo vyměníš.

MĚSÍČNÍ VÝDAJE NA ZDRAVOTNÍ PÉČI

Červený K doktorovi jdeš, kdykoliv potřebuješ. Měsíčně tě to stojí cca \$100 (2000 Kč).

Modrý \$50 (1000 Kč) jsi zaplatil za ošetření zlomené ruky. Spadly na tebe krabice v obchodě.

Žlutý Nemáš žádné výdaje. Sice tě bolí zuby, ale nemáš na to peníze, abys šel k zubaři.

Zelený Nemáš žádné výdaje na zdravotní péči, protože ve tvém okolí žádnou nemocnici ani doktora nemáš.

Diskutujte s žáky:

Je právo na vzdělání v ČR naplňováno? Jak?
Jsou země, kde toto právo naplněno není? Proč?

2. Rolová hra - Výdaje na živobytí

Rozdělte žáky do skupin po čtyřech. Do každé skupinky dejte sadu obálek, přičemž každý z žáků si vybere jednu obálku. V každé obálce je popis role. Žáci si přidělenou roli přečtou. Role jsou označeny barvou. Na připravený papír si napíší výši svého měsíčního příjmu. Vysvětlíte, že výše příjmu odpovídá dosaženému vzdělání a jednotlivé výdaje na živobytí musí platit každý měsíc.

Postupně dávejte do skupin sadu karet výdajů pro každou roli (PL 3).

Žáci si na svůj papír poznamenají výši konkrétního výdaje. Když projdete s žáky všechny 4 typy výdajů (na bydlení, jídlo, zdravotní péči a další služby), mají žáci za úkol všechny výdaje sečíst a odpočítat je od částky, kterou vydělali. Jaké role (označeny barvou) vydělaly dost peněz, aby mohly uhradit svoje výdaje? Jaké vzdělání měly?

3. Reflexe

Diskutujte s žáky o významu vzdělání. Využijte k tomu následující otázky:

- Je vzdělání důležité při naplňování každodenních potřeb? Pokud ano, jak?
- Jakým způsobem může vzdělání pomoci při dodržování lidských práv?
- Jak může vzdělání pomoci při prevenci zneužívání dětské práce?

Prodiskutujte v plénu třídy následující citáty:

„Odepírání vzdělání je nejvýznamnější příčinou globální chudoby a nerovnosti.“ (*Oxfam UK*)

„Vzdělání je lidské právo, které má neuvěřitelnou sílu ke změně. V něm jsou uloženy základní kameny pro svobodu, demokracii a dlouhodobě udržitelný rozvoj.“ (*Kofi Annan – generální tajemník OSN*).

PL 1

článek 26

(1) Každý má právo na vzdělání. Vzdělání nechť je bezplatné, alespoň v počátečních a základních stupních. Základní vzdělání je povinné. Technické a odborné vzdělání budiž všeobecně přístupné a rovněž vyšší vzdělání má být stejně přístupné všem podle schopností.

(2) Vzdělání má směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti a k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Má napomáhat k vzájemnému porozumění, snášenlivosti a přátelství mezi všemi národy a všemi skupinami rasovými i náboženskými, jakož i k rozvoji činnosti Spojených národů pro zachování míru.

(3) Rodiče mají přednostní právo volit druh vzdělání pro své děti.

PL 2 – Role

(červený)

Narodil ses pod hvězdou štěstěny. Vystudoval jsi vysokou školu. Měsíčně vyděláváš \$1000 (20 000 Kč).

NAVAZUJÍCÍ AKTIVITY

A: Kavárna „Lidská práva“

Časová dotace: 45 min.

Cíle:

- Přimět žáky ke kritickému čtení mediálních zpráv a zamýšlení se nad jejich objektivností.
- Přivést žáky k přemýšlení o vlivu médií na naše myšlení a chování.
- Zamyslet se a ve skupinách prodiskutovat aktuální medializované případy k tématu LP.

Vzdělávací oblasti a průřezová témata:

Výchova k občanství – člověk ve společnosti, stát a právo; OSV – sociální rozvoj (mezilidské vztahy, komunikace), morální rozvoj (řešení problémů; hodnoty, postoje, praktická etika); MKV – princip sociálního smíru a solidarity; VDO – občan, občanská společnost a stát; Mediální výchova

Pomůcky:

vystřižené titulky z novin nebo vytištěné z internetových stránek, psací potřeby, papír

Poznámky pro učitele:

Před hodinou připravte vhodné a především aktuální titulky z novin týkajících se problematiky LP.

Jako příklady uvádíme:

„Radikálové míří do Litvínova, policisté budou na nohou.“

„KLDŘ údajně popravila dva lidi za to, že zvedli leták.“

„Albánský protest skončil masakrem, střílelo se do lidí.“

„Průzkum: Většina Čechů nerada Romy, 40 % by je odsunulo.“

Postup:

1. Úvod

Uvedte aktivitu tím, že popíšete následující situaci žákům. Řekněte jim, ať si představí, že se nachází v místní kavárně, kde se setkávají různí lidé a je tam často plno. Jako v každé kavárně jsou i v naší kavárně stoly se židlemi (stanoviště). Jak je v kavárně zvykem, návštěvníci mají k dispozici noviny a časopisy ke čtení.

- Zeptejte se žáků, jaké zprávy nejčastěji nachází na prvních stránkách novin a časopisů.
- Zeptejte se žáků, jestli si vzpomenu na nějaký novinový titulek, který souvisel s problematikou lidských práv, jejich dodržováním nebo porušováním.

2. Kavárna „Lidských práv“

- Nabídněte žákům možnost prohlédnout si titulky zpráv, které leží na stolech, a řekněte jim, ať si k některému stolu sednou. Kolem každého stolu mohou být maximálně 4 židle. Počet stolů a židlí přizpůsobte počtu žáků.
- Žáci si na začátku vyberou místo u jednoho stolu a dostanou omezený čas na diskuzi o daném novinovém titulku a tématu s ním spojeném. Co si o tom myslí, jaký postoj k dané problematice zaujímají. Základní myšlenky diskuse zaznamenají na papír.

- Po uplynutí 5 minut oznamte konec prvního kola (zvonkem nebo můžete použít kuchyňské stopky, budík v mobilu atd.). Řekněte žákům, ať se vystřídají a sednou si k jinému stolu. Upozorněte je, že skupiny je dobré promíchat, snažit se přisednout si k jiným žákům.
- Opakujte stejný postup u všech kol (nebo dle časových možností, min. 3 - 4 stanoviště).

Pozn.: V průběhu diskusí na stanovištích jednotlivá stanoviště obcházejte a ujistěte se, že žáci rozumí novinovému titulku i zadanému úkolu.

3. Reflexe

V plénu třídy prodiskutujte s žáky následující otázky:

- Jak se vám diskutovalo?
- Došli v diskusi ke stejným závěrům? V čem se případně rozcházelí?
- Zeptejte se žáků, jaká témata je zaujala a proč.
- Myslíte si, že média podávají informace vždy objektivně? Mohou vést některé informace k záporné manipulaci čtenářů (diváků, posluchačů)?
- Jaký vliv to může mít na naše myšlení a chování?
- Jaký to může mít dopad na problematiku lidských práv? (Například negativní informace o cizincích v médiích mohou vést, k jejich diskriminaci).

Na konci můžete žáky upozornit na některé organizace, které pracují v oblasti ochrany lidských práv (např. Člověk v tísni).

B: Strom lidských práv

Časová dotace: 30 min.

Cíle:

- Žák přemýšlí nad lidskými právy, která potřebují mít lidé naplněná, aby mohli žít důstojný život.
- Žák přemýšlí nad tím, co všechno je potřeba udělat, aby mohla být LP naplněna.

Vzdělávací oblasti a průřezová témata:

Výchova k občanství – člověk ve společnosti, stát a právo; MKV – princip sociálního smíru a solidarity; VDO – občan, občanská společnost a stát;

Pomůcky:

balicí papíry pro každou skupinu, fixy, Všeobecná deklarace lidských práv – 2 do každé skupiny (VDLP)

Postup:

1. Úvod

Rozdělte žáky do skupin po 4 žácích. Každé skupině přiřadte balicí papír a fixy. Zadejte žákům úkol, aby na balicí papír namalovali obrys velkého listnatého stromu.

2. Strom lidských práv

Řekněte žákům, aby na strom namalovali listy, na které napíšou lidská práva, o kterých se domnívají, že by je měly mít všechny lidské bytosti. Dejte jim na tuto práci časový limit 5 minut.

Následně žáci namalují ke stromu kořeny. Kořeny představují všechno, co je potřeba, aby mohla být lidská práva dodržována. Například: fungující ekonomika, fungující právní systém a soudy, základní vzdělání pro všechny. Opět dejte skupinám časový limit 5 minut, během kterého doplní strom o kořeny s konkrétními informacemi.

Po ukončení práce ve skupinách prezentují jednotlivé skupiny svoje stromy a v případě potřeby vysvětlí, proč jednotlivé položky na strom napsali.

3. Práce s deklarací

Žáci se vrátí do svých původních skupin a ke každému listu napíšou článek ze Všeobecné deklarace lidských práv, která se daného práva týká.

4. Reflexe

Zeptejte se žáků na nejdůležitější poznatek, který v průběhu aktivity získali.

Rozvíňte diskusi o možnostech nás všech ovlivňovat dodržování lidských práv v ČR. Jaké máme možnosti ovlivňovat dodržování lidských práv ve světě?

Zdroj: <http://www1.umn.edu/humanrts/edumat/hreduseries/hereandnow/Part-3/Activity2.htm>

C: Právo na vzdělání

Časová dotace: 45 min.

Cíle:

- Žáci se seznámí s článkem 26 ze Všeobecné deklarace lidských práv a svobod – Právo na vzdělání.
- Žáci se seznámí s různými aspekty týkajícími se naplňování práva na vzdělání.
- Žáci přemýšlí nad významem vzdělání pro život jednotlivce i celé společnosti.

Vzdělávací oblasti a průřezová témata:

Výchova k občanství – stát a právo; MKV – princip sociálního smíru a solidarity; VDO – občan, občanská společnost a stát; VMEGS – Evropa a svět nás zajímá

Pomůcky:

PL 1 - článek 26 Všeobecné deklarace lidských práv – pro každého žáka; PL 2 - sada obálek s rolemi pro každou skupinu po 4 žácích, PL 3 - sada karet výdajů pro každou skupinu, papír a pero pro každého žáka

Postup:

1. Úvod

Uvedte hodinu tím, že žákům rozdáte článek 26 ze Všeobecné deklarace LP.

Žáci mají za úkol si článek přečíst a podtrhnout to, čemu nerozumí. Následně třídě vysvětlíte nejasné části.